

Träbyggnad har blivit ett reellt alternativ

Trä som byggmaterial har en lång tradition i Sverige, men av flera skäl har stadsbild och nyproduktion dominerats av andra material. De senaste tio åren har träet dock gjort en återkomst. Trästomme och trä som huvudsakligt uttryck finns idag med som ett reellt alternativ att överväga. Det gäller även i situationer där materialet tidigare aldrig hade kommit på tal, så som logistikbyggnader, dagligvaruhandel och vindkrafttorn.

Anna Larsson & Darian Hassan

Vad har hänt i närtid?

- **Sara Kulturhus** i Skellefteå färdigställdes 2021 och markerade med sina 20 våningar en ny syn på trä i branschen.
- Den pågående om- och tillbyggnaden av **Terminal 5 och Pir G på Arlanda** genomförs med trä som huvudsakligt och synligt stommaterial.
- **Stockholm Wood City** Sickla är ett projekt om 250 000 BTA som planeras av Atrium Ljungberg. Med start 2025 blir det ett av världens största träbyggnadsprojekt.
- Ett **logistikcenter** i Jönköping uppförs av Catena för Eligiganten med inflytt 2024. Stommen utförs i limträ.

Sedan millennieskiftet har det industriella träbyggandet gjort ett långsamt men stadigt intåg på den svenska marknaden, med stöd av en kulturell och historisk koppling och påhejat av inhemska industri. Implementation och uppskalning av tekniska lösningar så som limträ och KL-trä har satt trä som material i en ny position där det kan väljas som konstruktionsmaterial och ersätta eller komplettera stål och betong, även i större och mer komplexa projekt. Det industriella träbyggandet har också kommit med ett nytt sätt att organisera byggprocessen kring trä som material. Nya förutsättningar finns för effektivitet, kvalitetskontroll, minskat spill och förbättrad cirkularitet. När samhällsbyggnadssektorn ställer om har alla våra huvudsakliga byggmaterial en resa framför sig.

Träindustrin är inte fri från utmaningar, men kommer med ett stort klimatmässigt försprång gentemot stål och betong. Graden av försprång har diskuterats de senaste åren, men i takt med att klimatberäkningar standardiseras och nu har införts som lagkrav har klimatfördelarna med träbyggnad siffersatts av branschen.

Att det finns planer på att framställa fossilfritt stål har undgått få. Det är också tydligt att projektet medför att lansera en ny vätgas-ekonomi och att göra djupgående förändringar i elsystemet. Betongindustrin har inte lika tydligt presenterat investeringar för att ligga i linje med parisavtalet, men rent tekniskt är det troligt att det rör sig om omfattande utbyggnad av CCS-teknik.

”

Det moderna träbyggandet tar sig an klimatagendan, men har sina rötter i tidig svensk industritradition. Det industriella möjliggör större skala på träbyggandet, men också arbete med hållbarhetsfrågor som materialeffektivitet och cirkularitet.

Lars Sten, Professor
Luleå Tekniska Universitet

Däremot finns ett antal frågor att hantera för träbyggandet framöver. Balansen mellan att skydda biologisk mångfald och att skapa hög produktion har aktualiserats i den intensiva debatten kring EU:s taxonomi. En besläktad diskussion förs kring skogens roll i klimatomställningen.

Ska skogen tillskapa climateffektivt råmaterial till byggsektor, fjärrvärme och kemiindustri? Eller ska den vara en kolsänka i sig med hjälp av nettotillväxt? Det är också tydligt i de flesta bedömningar att även i scenarier med högt produktionsfokus så tycks inte tillgänglig biomassa räcka till alla omställningsplaner där biomassa ingår. Det är rimligt att anta att detta kan påverka prisbilden framöver.

En femtedel av den svenska lägenhetsproduktionen utförs med trästomme

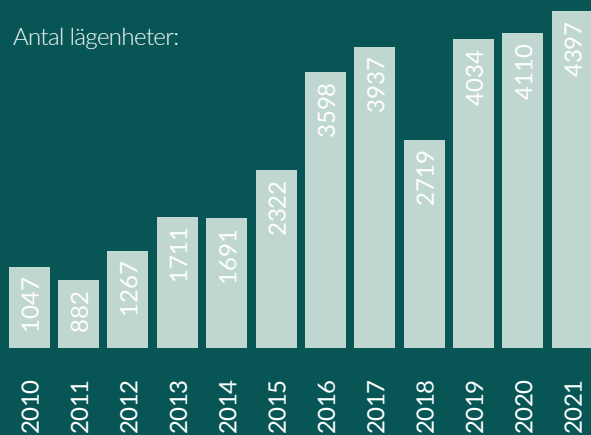
18%

av totalt antal producerade lägenheter uppfördes med trästomme 2021

Källa: SCB/Trä och möbelföretagen 2022.

Produktionen av flerbostadshus i trä har ökat stadigt

Antal lägenheter:

Källa: SCB/Trä och möbelföretagen 2022.

Allt sammantaget är det tydligt att trä som byggmaterial är mitt i ett skifte, där träbyggnad nu är ett reellt alternativ att överväga i allt fler situationer. I takt med att kunskapen ökar och erfarenheter görs så tycks allt fler byggnadstyper och användningsområden vara möjliga. De stora arkitektkontoren och teknikkonsulterna har träspecialister. Och i tidiga diskussioner om stomval lyfts trä som ett reellt alternativ, på ett sätt som inte skett tidigare. Det gäller även i projekt där hållbarhet inte är den drivande motivationen och den slutgiltiga profilen. Sara Kulturhus, som har hållbarhetsprofil ända fram till frukostjuicen, har nu sällskap av logistikbyggnader och flygterminaler.

Nyckelfrågor för beslutsfattare inom fastighet & samhällsbyggnad

1.

Finns **tillräcklig och uppdaterad kunskap** kring träbyggnad i din organisation?

2.

Om ökat träbyggande är önskvärt, **skapas förutsättningarna**? Ofta sätts ramar som försvårar eller underlättar i tidigt skede.

3.

Görs avvägda val kring var **skogsråvaran** kommer ifrån? Det räcker inte längre att bara säga "trä är hållbart!"

4.

Om din organisation hanterar **klimatmål i nyproduktion** – vet ni vilken roll träbyggnad kommer att ha i er klimatomställning?

5.

Om träbyggnad är en viktig pusselbit i din organisations klimatomställning – hur påverkar olika scenarier kring **marknaden för biomassa**?

6.

Om din organisation ska kommunicera kring träbyggande, är **budskap** kring kolinlagring, biodiversitet och klimat **genomtänkta**?